

Плодове и зеленчуци и европейските стандарти

Общ преглед

ЕС подкрепя активно сектора на плодовете и зеленчуците чрез своята схема за управление на пазара с четири общи цели:

- повишаване на конкурентоспособността и пазарната ориентация на сектора благодарение на организациите на производители;
- намаляване на дължащите се на кризи колебания в доходите на производителите;
- увеличаване на потреблението на плодове и зеленчуци в ЕС;
- увеличаване на използването на екологосъобразни техники за отглеждане и производство.

Със схемата се насърчава производството на качествени продукти чрез прилагане на пазарни стандарти и подпомагане на оперативните мерки.

Организации на производители

Организациите на производители (ОП) са основните действащи лица в режима на ЕС за сектора на плодовете и зеленчуците и производителите се насърчават да се присъединят към такива организации, за да засилят позициите си на пазара. Чрез режима на ЕС организациите на производители се подпомагат с финансиране за изпълнение от оперативните програми.

Съгласно режима за ОП националните органи трябва да признаят всяка група на производители, която кандидатства за статут на ОП, ако отговаря на следните изисквания:

- да е доброволна;
- да допринася за общите цели на режима;
- да докаже своята полезност чрез обхвата и ефикасността на услугите, предлагани на нейните членове.

Националните органи трябва да изготвят национална стратегия за устойчиви оперативни програми, за да определят кои мерки ще бъдат подкрепяни. Оперативните програми на ОП трябва да бъдат одобрени от съответните национални органи.

Европейската комисия наблюдава и оценява както програмите, така и националната стратегия въз основа на общ набор от показатели за резултатите. ОП представят пред съответния национален орган годишни отчети за изпълнението на своите оперативни програми. Годишните отчети трябва да придружават заявленията за помощ. По подобен начин всяка държава трябва да изпраща на Европейската комисия годишен доклад за всички ОП, оперативни фондове и програми и планове за признаване.

Признатата ОП може да създаде оперативен фонд за финансиране на своята оперативна програма. Този фонд се финансира чрез финансовите вноски на членовете (или самата ОП) и финансовата помощ от ЕС. Като общо правило финансовата помощ от ЕС е ограничена до 50% от общия оперативен фонд и може да бъде увеличена на 60 % в специфични случаи.

В региони, в които производителите не са учредили организации в голям мащаб, националните правителства могат да предоставят национално финансиране в допълнение към оперативния фонд. В някои случаи средствата за това могат да бъдат частично възстановени от ЕС.

По искане на ОП дадена държава от ЕС може за ограничен период от време да направи задължително спазването на правилата, договорени в рамките на тази организация, за другите производители, които не са членове на организацията, в региона/регионите, където ОП извършва дейност.

Подкрепя се и признаването на междубраншови организации, когато те са представителни в достатъчна степен за различните браншове в сектора на плодовете и зеленчуците и извършват практически дейности, които допринасят за целите на схемата.

Предотвратяване на кризи

С цел намаляване на причинените от кризи колебания в доходите на производителите, ЕС предоставя финансиране за мерките за

предотвратяване и управление на кризи, прилагани от ОП по техните оперативни програми.

Налично е финансиране за следните видове действия.

Изтегляния от пазара

В случай на изтегляне на продукти от пазара, без да се пускат за продажба, може да се ползва финансиране при строги правила.

В приложение IV към Регламент (ЕС) 2017/891 са посочени 16 основни продукта, за които са определени максимални суми на помощта при изтегляне от пазара, включващи както средствата от ЕС, така и тези от ОП.

Ако някоя държава разреши изтеглянето на други продукти, тя трябва да определи максималните размери на подпомагането за тях. За всеки продукт изтеглянето не може да надвишава 5% от количеството на продукцията, предлагана на пазара от ОП (количествата, които се разпространяват безплатно, се изключват от това изчисление).

Количеството на предлаганата на пазара продукция се изчислява като средна стойност за предишните три години или, ако тази информация не е налична (напр. за новопризнати ОП), въз основа на количеството на предлаганата на пазара продукция, за което е призната ОП.

Националните органи определят как могат да бъдат използвани изтеглените продукти, но една от възможностите трябва да е безплатно разпространение. Продуктите биха могли да бъдат използвани в преработвателната промишленост, ако това не изкривява конкуренцията в съответните сектори в ЕС или извън него.

Събиране на реколтата на зелено и небране на реколтата

Събиране на реколтата на зелено означава прибиране на цялата реколта от негодни за предлагане на пазара продукти (но не увредени) на дадена обработвана площ преди обичайното събиране на реколтата. Небране на реколтата означава, че от обработваната площ не се добива търговска продукция по време на обичайния производствен цикъл, като то не включва унищожаване на продукти поради климатично събитие или болест. И двете мерки може да нямат екологични или фитосанитарни последици.

Двете мерки трябва да са в допълнение към обичайните практики за отглеждане и да се различават от тях. Не може и двете мерки да се използват за един и същ продукт и една и съща площ през дадена година или през 2 последователни години.

Държавите, които позволяват използването на такива мерки, трябва да приемат подробни правила за тяхното прилагане и контрол.

Сумите за обезщетение (включващи средствата от ЕС и от ОП) трябва да бъдат определени от националните органи за хектар и да покриват:

- само допълнителните разходи, породени от събирането на реколтата (включително за екологично и фитосанитарно управление), или
- не повече от 90% от максимално допустимото равнище на помощта за изтегляне от пазара.

Популяризиране, комуникация и обучение

Държавите, които позволяват използването на такива мерки, трябва да приемат подробни правила за тяхното прилагане. Всяко действие по мерки за популяризиране/комуникация трябва да е в допълнение към текуща дейност за популяризиране/комуникация, извършвана от съответната ОП.

Застраховане на реколтата

ЕС предоставя финансиране за застраховане на реколтата, управлявано от ОП или нейните членове, за да се подпомогне запазването на доходите на производителите и покриването на пазарни загуби, причинени от природни бедствия, климатични събития, болести или нашествия на вредители. Националните органи трябва да приемат подробни правила за застраховането на реколтата, особено за да се гарантира, че конкуренцията на застрахователния пазар няма да бъде нарушена.

Те могат също така да предоставят допълнително национално финансиране. В същото време общата публична подкрепа за застраховане на реколтата (от ЕС и съответната държава) не може да надвишава следните проценти от застрахователните премии, плащани от производителите:

- 80% от премията за застраховане единствено срещу щети, причинени от неблагоприятни климатични събития, които могат да се разглеждат като природни бедствия;
- 50% от премията за застраховане срещу щети, причинени от природни бедствия, и други щети, причинени от неблагоприятни климатични събития, или срещу щети, причинени от болести по животни/растения или нашествия на вредители.

Мерките за застраховане на реколтата не могат да покриват застрахователни плащания, които обезщетяват производителите за повече от 100% от понесените щети, като се вземат предвид всички обезщетения по други свързани схеми за подкрепа. С мерките може да се предостави подкрепа във връзка с административните разходи по създаване или попълване на взаимоспомагателни фондове.

Финансиране от ЕС се предоставя през първите 3 години от функционирането на взаимоспомагателния фонд и обхваща следните дялове от приноса на ОП:

Година 1	Година 2	Година 3
5%	4%	2%

Националните органи трябва да приемат подробни правила за прилагането на тази мярка. Те могат да определят тавани за сумите, които ОП могат да получават.

Индивидуално обучение

ЕС предоставя финансова помощ, покриваща до 100% от разходите за предаване на знания относно мерките за предотвратяване и управление на кризи от опитни ОП или асоциации на ОП от целия ЕС на нови ОП, ГП или отделни производители (последните трябва да се намират в регион с процент на организираност под 20%). Освен подобряването на ефективността във връзка с прилагането на тези мерки това може да стимулира създаването на нови организации на производители или сливането на съществуващи организации или да даде възможност на отделни производители да се присъединят към съществуваща организация на производители. Също така се създават възможности за изграждане на контакти между доставчиците и получателите на индивидуално обучение с цел засилване на каналите за дистрибуция като средство за предотвратяване и управление на кризи.

Презасаждане на овощни градини

Предоставя се помощ за презасаждане на овощни градини вследствие на задължително изкореняване.

По-ефективно управление

Държавите могат да подкрепят инвестиции, с които се подобрява ефективността на управлението на количествата продукция, предлагани на пазара.

По-голяма консумация

Създадена е **схема за плодове в училище**, за да се насърчава консумацията на плодове и зеленчуци от децата. Подпомага се и безплатното предоставяне на плодове и зеленчуци на училища, болници и благотворителни организации. Други дейности за насърчаване на консумацията по линия на оперативните програми на ОП също могат да бъдат подпомогнати.

В рамките на режима на ЕС, като мярка за управление на кризи, когато производители изтеглят продукцията от пазара, те могат да получат финансиране за нейното реализиране. Това включва безплатно предоставяне на продукти на следните организации:

- признати благотворителни организации и фондации, които ще ги използват в своята работа за подпомагане на хора в неравностойно положение;
- места за лишаване от свобода, училища и публични образователни институции, детски ваканционни лагери, болници и домове за възрастни хора.

Националните органи трябва да определят кои от тези организации могат да получават безплатна продукция и да гарантират, че количествата, които организациите получават, са в допълнение към (т.е. не заместват) количествата, които те обикновено купуват.

ЕС финансира 100% от безплатното разпространение (в сравнение с 50% или 60% за други видове използване на изтеглени продукти) за количества до 5% от общото количество, предлагано от ОП на пазара. Тази помощ се състои от следното:

- обезщетение, платено в евро на 100 кг изтеглени продукти (за 16 основни продукта са определени максимални суми);
- фиксирани суми за логистични разходи (транспорт, сортиране и опаковане).

Националните органи трябва да предприемат всички необходими мерки за улесняване на контактите и сътрудничеството между ОП и организациите, които те са одобрили да получават безплатни продукти.

Екологосъобразно отглеждане

Най-малко 10% от разходите по оперативните програми трябва да са за екологични действия, които надхвърлят задължителните стандарти за опазване на околната среда. Като алтернатива, програмите трябва да включват най-малко две такива действия.

Когато производителите получават подпомагане на доходите или агроекологичните плащания по програмите на ЕС за развитие на селските райони, те подлежат на санкции, ако не спазват задължителните стандарти за опазване на околната среда (кръстосано съответствие).

Национални рамки за екологични действия

Държавите с признати ОП трябва да изготвят национална рамка за екологични действия (НРЕД) като част от своята национална стратегия за устойчиви оперативни програми.

За разлика от другите части на стратегията, националните органи трябва да представят предложените от тях НРЕД пред Европейската комисия, която проверява съответствието им с целите, определени в член 191 от Договора за функционирането на Европейския съюз.

НРЕД трябва да съдържа неизчерпателен списък на действията за опазване на околната среда и условията, приложими за тях в съответната страна.

За всяко действие трябва да се посочат:

- поетите конкретни ангажименти;
- обосновката – т.е. очакваното въздействие върху околната среда по отношение на екологичните нужди и приоритети.

Информационните документи за страните съдържат подробности за НРЕД на всяка държава.

Пазарни стандарти

За някои селскостопански продукти се прилагат пазарни стандарти с цел насърчаване на качеството. Броят на специфичните стандарти бе намален от 36 на 10 и понастоящем има стандарти за следните плодове и зеленчуци: **ябълки; цитрусови плодове; киви; праскови и нектарини; круши; салати, къдравolistна ендивия и широколистна ендивия; ягоди; сладки пиперки; десертно грозде; домати.**

За редица продукти вече няма специфични стандарти: кайсии, артишок, аспержи, патладжани, авокадо, фасул, брюкселско зеле, моркови, карфиол, череши, тиквички, краставици, култивирани гъби, лешници с черупки, главесто зеле, праз, пъпеши, лук, грах, сливи, дръжкова целина, спанак, орехи с черупки, дини и цикория.

Националните органи могат да освобождават продукти (напр. деформирани, с недостатъчно голям размер) от прилагането на

специфичните пазарни стандарти, ако те са етикетирани като „продукти, предназначени за преработка“, „фуражи“ или по друг еквивалентен начин.

Вносът на чесън подлежи на режим на лицензии за внос и сертификати за произход.

Проверки на съответствието

Всяка държава от ЕС трябва да създаде база данни за търговците, които предлагат на пазара пресни плодове и зеленчуци, обхванати от пазарните стандарти. Съгласно определението в Регламент (ЕС) № 543/2011 търговец на плодове и зеленчуци е всяко физическо или юридическо лице, което излага, предлага за продажба, продава или предлага по какъвто и да е начин на пазара (онлайн, продажби от разстояние и др.) продукцията – в рамките на ЕС, за износ извън ЕС или за внос в ЕС.

Националните органи трябва да гарантират, че проверките се извършват селективно, въз основа на анализ на риска и с подходяща честота, за да се осигури съответствие със стандартите и останалите законови изисквания относно предлагането на плодове и зеленчуци на пазара.

Анализът на риска трябва да се основава на информацията, съдържаща се в базата данни за търговците. Националните органи трябва да определят предварително критериите, които ще използват за установяване на риска от несъответствие за дадена партида продукти.

Когато проверките разкриват значителни нередности, органите трябва да извършват проверки по-често. Търговците трябва да предоставят на контролните органи цялата информация, от която тези органи се нуждаят, за да организират и извършват проверките за съответствие. Въз основа на оценка на риска за отделните продукти органите могат да изберат да не проверяват селективно продуктите, които не са обхванати от специфичен пазарен стандарт (т.е. продуктите, които са обхванати от общия стандарт или от стандарт на Икономическата комисия за Европа на Организацията на обединените нации (ИКЕ на ООН)).

Одобрение на проверките, извършвани от държави извън ЕС

Всяка държава, която изнася продукти за ЕС и извършва собствени проверки за съответствие, може да поиска от Европейската комисия да прецени дали тези проверки отговарят на специфичните пазарни стандарти на ЕС или поне на равностойни стандарти.

Държавата може да получи одобрение за продукти с произход от нейната територия, които са преминали тези проверки. Европейската комисия може да преустанови действието на одобрението, ако установи, че в значителен брой партии и количества стоките не отговарят на информацията, съдържаща се в сертификатите за съответствие, издадени от контролния орган на държавата извън ЕС.

Актуализиране на пазарните стандарти

ИКЕ на ООН е разработила над 50 специфични пазарни стандарта за пресни плодове и зеленчуци (включително за десетте вида, обхванати от специфичните пазарни стандарти на ЕС).

Съгласно Регламент (ЕС) № 543/2011 пазарните стандарти на ЕС за отделните продукти трябва да са в съответствие със съответните стандарти на ИКЕ на ООН и за целта се актуализират редовно.

Продукти, освободени от общия пазарен стандарт

• некултивирани гъби с код по КН 0709 59; • горчици бадеми с код по КН 08021110; • лешници без черупки с код по КН 080222; • семена от пиния с код по КН 08029050; • орехи „макадамия“ с код по КН 08026000; • други орехи с код по КН 08029085; • сушени цитрусови плодове с код по КН 0805; • смеси от други черупкови плодове с код по КН 08135039.	• каперси с код по КН 07099040; • бадеми без черупки с код по КН 080212; • обикновени орехи без черупки с код по КН 080232; • шам фъстък с код по КН 08025000; • пеканови орехи с код по КН 08029020; • сушени хлебни банани с код по КН 08030090; • смеси от черупкови тропически плодове с код по КН 08135031; • шафран с код по КН 091020.
---	--

Правно основание

Основен регламент

Регламент (ЕС) № 1308/2013 за установяване на обща организация на пазарите на селскостопански продукти

Регламенти за изпълнение

Регламент за изпълнение (ЕС) 2017/892 за определяне на правила за прилагането на Регламент (ЕС) № 1308/2013 по отношение на

секторите на плодовете и зеленчуците и на преработените плодове и зеленчуци

Регламент за изпълнение (ЕС) № 543/2011 за определяне на правила за прилагане по отношение на плодовете и зеленчуците.

Делегиран регламент

Делегиран регламент (ЕС) 2017/891 за допълване на Регламент (ЕС) № 1308/2013 по отношение на секторите на плодовете и зеленчуците и на преработените плодове и зеленчуци, за допълване на Регламент (ЕС) № 1306/2013 по отношение на санкциите, приложими в тези сектори, и за изменение на Регламент за изпълнение (ЕС) № 543/2011 на Комисията

Наблюдение на пазара

Обсерваторията на пазара на плодове и зеленчуци съдържа най-новите данни от наблюдението на пазара – за производството, цените, търговията и др.

Използвани източници за информация:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/IP_21_4922

https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/plants-and-plant-products_bg

https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/plants-and-plant-products/plant-products/cereals_bg

https://ec.europa.eu/info/news/eu-agricultural-outlook-2021-31-lower-demand-feed-impact-arable-crops-2021-dec-09_bg

https://ec.europa.eu/info/news/eu-agricultural-outlook-2020-30-yields-growth-expected-arable-crops-sector-2020-dec-16_bg

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/bg/sheet/103/>

<file:///D:/Downloads/Effects%20from%20EU%20CAP%20Implementation%20on%20Development%20of%20Bulgarian%20Farms.pdf>

Проект „Подкрепа на предприемачеството в областта на вътрешната преработка на качествени селскостопански продукти в областите Еврос, Хасково, Смолян и Кърджали“ (QUALFARM), е съфинансиран от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и от национални фондове на страните, участващи в Програмата за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ V-A Гърция-България 2014–2020.

Съдържанието на този материал е изцяло отговорност на Сдружение „Съюз за възстановяване и развитие“ и по никакъв начин не може да се счита, че отразява възгледите на Европейския съюз, участващите страни, Управляващия орган и Съвместния секретариат.